

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

72. An qui sine causa non legit Horas Canonicas temporibus determinatis,
peccet venialiter? At verò, quæ causa rationabilis sit non recitandi Horas
Canonicas statutis temporibus in textu hujus ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76359](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76359)

RESOL. LXXII.

in comment. Rubr. Missal. tom. 2. scilicet. 1. capit. 5. Layman in resol. mor. lib. 8. tractat. 1. & alij.

De qua sine causa non legitur Horas Canonicas temporibus determinari, peccet venialiter? De qua, qua causa rationabilis sit non recitandi Horas Canonicas statutis temporibus, in textu huius Resolutionis decisum invenies. Et officium posse Vesperas Quadragesimales legi priuatim post prandium sine scrupulo peccati venialis. Et non peccet mortaliter Communitas Religiosorum, si sine causa legitima Horas extra tempus prescriptum, aut eorum Ordinem inuerrat? Et non Matutinum, & Laudes sequentis diei post finem diei hora secunda pomeridiana, & quid in Quadragesima; Ex par. 7. tractat. 11. & Misc. 2. Resol. 2.

Clarum est non peccare mortaliter: difficultas est, si peccet venialiter, & negatim respondet Caramuel in Regulam. D. Benedicti, diff. 12. art. 1. num. 141. ex praxi virorum grauium & timorate conscientia; quia vix pauci determinatis horas in lectione priuata obseruant, vnde etiam si lex aliqua olim fuisset de legendo officio horis determinatis, haec iam esset abolita per contrarium vltim. Sed neque sanctiq. inuenitur, quae horas, & tempora officio priuato constituat. Probatur, vel id decernunt constitutiones eadem quae horas publico officio prescribunt, vel alia; neutra: ergo. Primum non alia; vel qui contrarium opinatur; legem ostendat obligatoriam, quae horas praedictum particulari officio. Secundum illa sanctiones, quae tempora officij publici determinant, minime se ad priuatum extendunt; alias enim tenerent eadem hora matutina recitare priuatim, quod publice quod nemo admittit. Praeterea, cap. Jo. de cons. dist. 1. non minus indicit horam Vesperarum Quadragesimalibus, quam alij Canones reliquis Horis: atqui hoc caput non debet exponi de officio priuato: ergo nec canones. Minorem probat in Caer. 2. 2. quest. 147. art. 7. Palacios in 4. dist. 15. diff. 3. fol. 130. pag. 4. Nauarro cap. Quando, cap. 3. Thomas Sanchez, tom. 2. cons. lib. 7. cap. 2. dub. 36. num. 5. qui asserunt posse Vesperas Quadragesimales legi priuatim post prandium sine scrupulo venialis peccati.

Subiungit Sanchez rationem, quae si efficax est, probabit omnes Horas mane aut Vesperis pro libitu legentis priuatim recitari posse: ostendit enim posse Vesperas Quadragesimales post prandium legi ex Rubrica Breuiarij, noui, feria 4. ciner. vbi quidem dicitur, has legendas esse ante prandium; id tamen, vt ait, non est ponere praecipuum quod singulos priuatim obstringat. Ergo in Matutinorum Rubrica eodem modo philosophari oportet, nempe asserendo eam non includere praecipuum, quod obliget priuatim recitantes. Ita Caramuel.

Sed eius opinio ita absolute prolata mihi non placet, nam communis DD. fert sententia peccate venialiter grauius vel leuius pro ratione prauectionis, vel retardationis, si quis horas non persoluat statutis temporibus absque rationabili causa. Et ratio est quia quamuis non obligentur ex vi praecipij illis & solemnibus horis officium Diuinum recitare, obligantur tamen ex decencia, & congruita

te ipsius officij, quod ideo appellatur hora Canonica, quia certis quibusdam diei horis secundum Canones sit persoluendum, & illa hora potissimum delecta sint, in quibus praecipua salutis nostrae mysteria peracta sunt: Verba denique ipsius officij saepius temporis meminerunt, quo recitandum, vnde contra rationem, & ordinem ipsius erit alienis plane horis illud persoluere. Vnde etiam si non peccetur contra illud, quod est substantia ipsius officij, peccatur tamen contra id quod in eo est accidentarium.

4. Praeterea stabilitur ratioe petita ex D. Tho. 1. 2. quest. 83. art. 4. ad 2. vbi dicit peccatum veniale committi in non seruando modum rationabilem adimplendi praecipuum quem lex praetendit, quod hic fit; quia lex praeciens recitari horas canonicas, praetendit, vt recitentur obseruato praedicto modo, & circumstantia horarum debitam, & recte. Dicit enim Apost. & obsecrat. ad Rom. 12. vt exhibeamus Deo rationabile obsequium, λογικὴν λατρείαν, prout videlicet recta ratio dicitur conueniens esse & expedire.

5. Declaratur exemplis; Vno quidem de Eremita cui Angelus interdum maturas, alias acerbas, nonnunquam putrescentes vvas addebat, prout videlicet tempestiue, praeproperè vel tardè penium horarium exhibuerat, quod plerique Canonista cum Ioanne Andrea referunt, in cap. 1. de celebr. Miss. & Summarij verb. Hora Canon. Altero vero, de S. Seuerino Colonienfi Episcopo grauer in purgatorio punito ob horas Canonicas omnes simul manè recitatas non seruatis temporum interuallis, quod narrat Abbas postea Victor III. Rom. Pontif.

6. Non nego tamen, vt me citato docet Trullench in decalog. tom. 1. lib. 1. capit. 7. dub. 18. num. 6. nullum peccatum committi ab eo qui non recitat intra tempus à iure praefixum, seruata tamen loci consuetudine, quae consuetudo si legitime introducta est, licitè seruari potest, & in hoc casu admitto sententiam doctissimi Caramuelis.

7. Si tamen quaeras quae causa rationabilis sit non recitandi horas statutis temporibus, assero quod talis causa est occupatio studendi, praecogendi, concionandi, negotium aliquod temporarium expediendi, opus ad publicam vel amicorum vtilitatem pertinetis praestandi &c. Quod si non solum honesta vel vtilis causa, sed etiam legitima interuenierit etiam Vesperas mane perorare nullum erit peccatum, vt patet ex cap. Presbyter, citato, v. g. si iter aggrediendum, si diutina occupatio, vel molesta multorum negotiorum turbatio praerantibus sit, ita communiter DD. quin addit Caier. supra etiam consulti à iure praenitri tempus, vt quietis, aut deuotius dicatur officium. Vnde nullum sibi scrupulum formant viri Pij propter varia vitae mortalis impedimenta sub horam quartam pomeridianam priuatim officium matutinum adiunctis vel separatis laudibus dicere, mane verò ante Sacrum Primam cum Tertia, post Sacrum verò Sextam vel Nonam vel omnes horas paruas simul ante Sacrum, post prandium verò circa horam secundam Vesperas & Complet. Si enim in Choro, vt supra dictum, consuetudo Ecclesiarum sequenda proponitur; quis veret mihi priuatim precum curriculum absoluenti insistere motibus virorum tum pietate, tum doctrina praestantium? Quo circa iudico sufficientem causam moderatè praecurandè vel postponendè horas Canonicas esse bonorum consuetudinem nullamque altam requiri, vt autem insolita aliqua prauectio vel retardatio introducatur, v. g. vt quis mane dicat Completorium; vel à prandio

Sup. his in Resol. not. seq. 5. vlt.

Sup. hoc cursum in Resol. praerita & in Resol. seq. §. Sed se.

prandio primam, censo planè exigi causam iustam, aboqui peccatum admittendum veniale.

8. Non desinam tamen hic adnotare Sanch. in *Offic. tom. 2. lib. 7. cap. 2. dub. 37.* docere Matutini & laudes frequentis diei posse dici hora secunda pomeridiana; Ita recentiores ab eo consulti, quorum vnus dixit, quod si post mediam diem hodiernam recitet quis Matutinum diei crastinae, saltem in Quadragesima vbi Vesperae dicuntur ante prandium, satisfacere præcepto; sed hoc vltimum mihi non placet, sicut nec placuit Trullench loco cit. num. 8.

9. Nota hic obiter Communitates Religiosorum non peccare mortaliter si sine causa legitima recitent Horas extra tempus præscriptum, aut earum ordinem inuertunt. Ita me citato Caramuel, *disputat. 101. num. 1320.*

RESOL. LXXIII.

An si quis sine causa non legit Horas temporibus determinatis, peccet venialiter?

Et quid si alias sit consuetudo contraria circa hoc?

Et quoniam censenda sit iusta causa, qua à culpa redat immunem illum, qui non recitat Officium Diuinum debitis horis anticipando vel postponendo illud? Ex part. 11. tractat. 1. & Misc. 1. Resolut. 9.

§. 1. Sententiam affirmatiuam olim docui, sed contra me insurgit Caramuel in *Theol. fundamental. fundam. 53. §. 20. n. 117.* vbi post aliquas conclusiones hanc ponit: Non datur de facto præceptum de tempore legendi priuatim. Didici ipsam à Diana, qui citate resolutionis §. sed eius, expressè ait; Non obligat ex vi præcepti statuti illis, & solemnibus horis officium Diuinum recitare: Quid ergo hic ego, vbi non est lex, nec est præuaricator: Ergo sententiam suam impugnat Diana, si Caramuelis opinionem impugnat. Ita ille.

2. Sed ego puto obligari, si non ex præcepto saltem ex consuetudine, ne & ex aliis rationibus quas Doctores vbi infra adducunt. Itaque communis sententia Doctorum est, non seruare debitas horas in priuata Diuini officij recitatione, sine rationabili causa esse peccatum veniale; ratio est, quia officium Diuinum ideo horæ canonicæ dictum est, vt bene aduertit Nauarrus *cap. 3. de oratione num. 26.* quia certis diei horis est recitandum, vt iisdem horis, atque aded per omnes diei partes Deum laudemus, & cum illæ horæ præcipue selectæ sint, in quibus nostræ salutis mysteria peracta sunt, & sapissimè hymni officij, temporis quo recitandi sunt mentionem faciant, certè negligentia reus erit, qui huiusmodi tempora sine legitima causa prætermittit, hæc est communis Doctorum sententiam, ita docet Henricus de Gandauo *quodlibet. 11. art. penult.* Paludanus in 4. *dist. 15. part. 5. artic. 2. conclus. 3.* Ioannes de Turrecrumata in *capite presbyter disput. 91. quest. 2.* Angelus *verbo hora num. 22.* Taberna *diçto 26. num. 27.* Syluest. *quest. 9. diçto 2.* Caietanus §. 4. *Annilla num. 17.* Sotus *lib. 10. de Iustitia quest. 5. artic. 4. conclusionem 2.* Nauart. in *manuali cap. 25. num. 97. & cap. 3. de oratione numer. 45. & sequentibus, & cap. 1. n. 29.* Medina in *summa lib. 1. c. 14. §. 11.* Palacios 4. *dist. 15. disp. 9.* Manuellus Franco- linus *tract. de tempore horarum Canonicarum capit. 25. numero 7.* Aragonius 2. 2. *questione 83. artic. 12. dub. 5. §. de tempore diçto 2.* Ludouicus Miranda *tom. 1. Manualis Prælatorum regular. quest. 37. ar-*

tic. 8. conclus. 1. Graff. *part. 1. decisio. lib. 2. cap. 53. num. 18. & 19.* Cardin. Tolet. in *summa lib. 2. cap. 33. §. circa tempus.* Cardin. Bellarminus *tom. 4. controu. lib. 1. de bonis operibus cap. 18. §. tempus.* P. Gregorius de Valentia *tom. 3. disput. 6. questio. 2. punct. 10. §. 5.* P. Lessius *lib. 2. de Iustitia cap. 37. dub. 12. num. 79. vers. est autem.* P. Reginaldus *118. cap. 12. sect. vlt. num. 179. proposit. 3.* P. Layman *tom. 2. lib. 4. tract. 5. cap. 3. num. 8.* P. Sanchez *tom. 2. Consil. moral. l. 7. cap. 2. dub. 36. conclus. 3.* Videat Caramuel doctissimus, quantum nubem Testium contra se habeat.

3. Sed ego benignius loquendo, dico quod duplex potest esse horarum Canonicarum postpositio, quædam enim est moderata, & consuetæ, quam communiter ferè omnes faciunt sine scrupulo, vt si prima dicatur post duas vel tres horas ab ortu solis, simul cum Tertia, Sexta, Nona, & Vesperæ cum Completorio statim post prandium, alia verò inusitata, & extraordinaria, quæ abque vrgenti causa ab hominibus mediocri diligentia res diuinas tractantibus fieri non solet, vt recitare Primam in occasu solis, vel totum officium propè dimidiam noctem; priorem dilationem docet fieri posse sine vilo peccato, vt docet secunda sententia abque alia causa præter consuetudinem, & ratione illius; posteriorem verò non posse fieri abque peccato veniali, quia non est talis consuetudo, nec elicit rationabiles. Ratio prædictæ moderatiõis est, quia prior dilatio fundatur in necessitatibus communiter occurrentibus, & licet interdum possint non occurrere: tamen lex generalis non obligat cum tanto rigore, quia non possunt hanc cutam, & sollicitudinem habere nisi homines valde perfecti, & in suis actionibus commensurandis ac distribuendis multum confidenti, sed posterior dilatio non habet rationem moralem communem omnibus etiam regulariter, sed ex sola negligentia ordinariè nascitur, & est periculosè expostita, vel omittendi aliquid, vel saltem malè recitandi nimia celeritate, & idè non potest tanta licentia sine causa esse inculpabilis. Hanc sententiam docet Cardinalis Bellarminus *tit. 4. controuers. lib. 3. de bonis operibus cap. 18.* vbi ait; Intelligendum est autem, tunc solum peccatum esse, præter hotarias non suo tempore celebrare, quando, & longè receditur à tempore Canonico, & abque vlla rationabili causa id præsumitur, nisi forte consuetudo iam multis in locis recepta, & à pijs doctisque viris tacto quodam consensu approbata excuset: Idem docet P. Ioannes Azorius *tom. 1. lib. 10. cap. 9. quest. 8. vers. Obiicies secundo* vbi addit. Est enim in hac parte potius consuetudini standum, quam iuri scripto; P. Suarius *tom. 2. de Relig. lib. 4. de horis Canon. cap. 27. num. 8.* ex professo hoc agit, idem docent P. Reginaldus *lib. 18. cap. 12. sect. vlt. num. 180. vers. quænis.* P. Filliucius *tom. 2. tit. 23. cap. 8. questio. 8. diçto 2. num. 270.* Bonacina *tom. 1. tit. de officio disput. 1. quest. 3. punct. 3. num. 9.*

Quibus omnibus adde Escobar à Corto de *Horis Canonicis quest. 4. §. quo tempore num. 129.* & Patrem Baldellum in *Theol. moral. tom. 2. lib. 3. disput. 36. num. 6. cum seqq.*

4. Itaque concludo, venialiter illum peccare qui notabiliter variat tempus officij, sine rationabili causa nimis illud anticipando aut postponendo, vt si quis recitet Primam, verbi gratia, tempore Completorii, & ad crepusculum vespertinum, vel Completorium tempore Primæ, & ad ortum solis, & è contra, si quis variet ex rationabili causa, vel si non variet notabiliter sed solum moderatè, & intra quantum latitudinem paucarum horarum omnino potest vacare, culpa, vt subdit Suarius *cap. 26. cit. num. 8.* Sanchez

Sup. hoc in fine præcedentis Ref. & supra in Ref. 19. §. Sed hæc, ad medium, & in Ref. 56. §. Obligari, prope finem, &c.

Sup. hoc in duabus præcedentibus Ref. & supra in Ref. 64. §. vlt. ad medium à vers. Et bin prætable, & in Ref. 62. §. Notandum est.